

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTA OFICIALA A EPISCOPIEI ARADULUI

Redacția și Administrația
ARAD, STR. EMINESCU 18

APARE DUMINECA
Redactor: Pr. Ilarion V. Felea

ABONAMENTE:
Pentru 1 an 300 Lei; 6 luni 150 Lei

Cuvântarea

rostită de P. S. S. Părintele Episcop Andrei la deschiderea Adunării Eparhiale
din 3 Maiu 1942.

Adunarea Eparhială anuală, așezată între cele două mari praznice creștine: Învierea Domnului, — care ca un Soare, domină pentru noi creștinii, cu lumina sa dătătoare de nădejdi mângâitoare, întreg anul — și Pogorîrea Sfântului Duh — acest seceriș duhovnicesc, prin care Duhul Sfânt înnoește mereu fața Bisericii și adună în cereștile vistierii roadele Duhului — nu este numai un prilej de dare de seamă, cu caracter de cronică, despre activitatea bisericească din Eparhie în decursul anului trecut, ci mai ales un popas de orientare a vieții duhovnicești înspre viitor. Raportând secerișul unui an la veșnicie, Adunarea Eparhială are menirea de a ne aținti privirea spre viitor și către cele ce mai lipsesc din idealul creștin, având astfel caracterul unei trepte de urcuș spre ceva mai bun. Nu poate fi nimic mai plăcut Mântuitorului nostru, decât aceste întruniri duhovnicești, în care sufletul scaldat în razele Învierii Lui, chibzuește asupra mersului Instituției ce întruchipează Impărăția Sa în lume, — care este Biserica, — și cere ca peste hotărârile noastre Dumnezeu să coboare ploaia aducătoare de roadă a Duhului Sfânt, pe care o așteptăm în praznicul apropiat.

Anul 1941 ese din comun prin întorsătura pe care evenimentele mondiale au luat-o pe la mijlocul său și sub stăpânirea cărora ne aflăm încă. Acea zi de Duminică din 22 Iunie 1941, constituie o răspântie nu numai în istoria țării noastre, — și desigur a continentului european, — ci, judecând evenimentele istorice cu ochii credinței, ea este o răscruce chiar și pentru

soarta Impărăției lui Dumnezeu în lume. Dacă azi încă nu ni-se arată privirei decât laturea cea externă, de suprafață, a celor ce se desfășoară în jurul nostru, — fiindcă nu vedem decât urmele și ruinele acestui războiu sângeros, de proporții apocaliptice, și nu auzim decât geamătul morții — credința totuși ne mărturisește că, dincolo de cele văzute, Dumnezeu frământă din lacrimi și suferință sufletul lumii de de mâine. Ne găsim, aproape de un an, sub nota acestei încleștări dintre bine și rău, lumină și întunec, adevăr și minciună. Azi încă nu putem întrezări clar proporțiile acestei măsurări de forțe, tocmai pentru că suntem prea aproape de ea și stăm în vârtejul involburatei ei prezențe. Este ceva asemănător cu uraganul de vară, care întunecând deasupra noastră, pe o clipă, zarea, cu nourii de păcură, aduși deasupra capului de suflarea turbată a vântului, ne ascunde restul senin al cerului. Dar furtuna, după ce curățește atmosfera, se retrage totdeauna grăbită, spre a lăsa soarele să strălucească pe cerul și mai senin. Credința ne spune că, atunci când nouă ni-se pare că nu mai întrezărim ieșirea, Dumnezeu priveghiază la răspântia tuturor vremurilor.

Pentru sufletul neamului nostru, ziua de 22 Iunie 1941, a însemnat ridicarea leșpezii de mormânt, sub care zăcea inima noastră sdrobită. După ciuntirea nedreaptă a hotarelor, ea venea ca ziua nădejdilor renăscute. Cunoscusem îndeajuns că mult mai grea decât moartea, este apăsarea nedreptății. Deaceea neamul nostru s'a aruncat în Războiul Sfânt cu gândul la drep-

tatea divină, conștient că prin focul curățitor al suferinței, vom ispăși un trecut ușuratic și vom dobândi un viitor mai bun. Pentru țara și neamul nostru, Războiul Sfânt are, mai presus de toate, o semnificație religioasă. Prin el neamul nostru și-a regăsit destinul său istoric, hotărât de Dumnezeu, de a fi aici, la poarta răsăritului, apărătorul Crucii. Lupta noastră împotriva lui Antihrist țâșnește din străfundurile unui creștinism aproape bimilenar. Noi nu putem concepe neamul, țara și viața noastră întreagă, decât trăite în sensul Evangheliei creștine. Noi nu înțelegem să experimentăm himere, pretinse salvatoare, nici pe pielea noastră, nici pe cea a altor neamuri. Noi voim să rămânem creștini. Deaceia nu putem concepe raportul dintre popoare decât întemeiat pe dreptatea lui Dumnezeu și în duhul lui Hristos, care a rodit în sufletul neamului virtutea blândetei și a iubirii iertătoare față de toți. Imuni față de ideologiile extremiste, noi Românii rămânem credincioși lui Dumnezeu și pământului strămoșesc, udat de 2000 de ani cu sângele și sudoarea noastră. Sprijinit pe aceste două propte, una în cer și alta înfiptă în pământ, dar răzimată pe dreptatea cea de sus, neamul nostru va birui și furtuna de acum. În cele de mai sus se lămurește și rostul Bisericii naționale, chemată de a purta sus torța de orientare în actualul sbucium sufletesc.

Să mărturisim sincer că Dumnezeu este drept. El nu aduce judecățile Sale asupra popoarelor pe nepregătite, ci deșteaptă totdeauna în suflete presimțirea căderii, precum și cea a ridicării. Care dintre noi n'a presimțit anii trecuți, furtuna ce se apropia? Nu cunoșteam numai clipa și forma deslănțuirii, precum nici durata ei. Astăzi, ca odinioară Israiltenji trecuți prin nou și peste Marea Roșie, aceeași presimțire, născută în sufletele credincioase ca o floare a răbdării, ne spune că ne apropiem de noul Canaan, că se apropie de noi cerul senin, și că nourii grei sunt pe sfârșite, pentru că atunci când încercarea a ajuns la culme, Dumnezeu trimite izbăvirea. Spunând acestea ne gândim nu atât la suferința fizică, cât la cea morală, în care sufletul neamului, asaltat de toate părțile de spectrul prăbușirii, s'a convins că scăparea e numai la Dumnezeu. Ar trebui să vedem înlăuntrul sufletelor pentru a avea răspuns precis la întrebarea dacă zorii iz-

băvirei pot fi socotiți de fapt ca aproape, sau pentru învârtoșarea inimilor mai avem încă de beut din paharul amărăciunilor.

Dumnezeu e duh și El mișcă, mai presus de cele văzute, duhul omenesc. Planul și lucrarea lui Dumnezeu în istorie, trebuie să le căutăm în gradul de frământare a sufletelor, iar rezultatul lucrării Lui îl zărim în acea neliniște interioară care sfârșește prin îngenunchierea sufletului omenesc la picioarele Lui. Judecând deci viitorul după gradul actual de sbucium sufletesc, îndrăsnim a mărturisi că se apropie sfârșitul încercărilor. Simțim, de pe acum, adierea boarei de primăvară. Duhul lui Dumnezeu a lucrat minunat. Frământat-a Domnul neamurile ca să scoată aluat nou din ele. Șters-a cu buretele peste socoteli omenesti, pentru a pune deasupra lor planurile Sale duhovnicești. Coborât-a de pe scaune pe cele mândre pentru a așeza cele smerite, înviat-a în mulți credința adormită și orbit-a necredința celor învârtoșați, semănat-a bucuria nădejzii în inimile celor credincioși și așternut-a lespedea desnădejzii peste inimile celor necredincioși. Pământul este azi o mare topitoare, din care Dumnezeu va scoate o lume nouă, lămurită prin foc.

E firească întrebarea, ce se impune: Cum va eși neamul nostru din această încercare? Întrebarea aceasta se cere corectată astfel: Cum dorim noi să eșim din ea? Sau mai bine zis: Cum vom ști face să rodească sângele de jertfă adus de noi, ca neam, în această operă de răscumpărare a viitorului? Vom lăsa acest sânge de jertfă neprețuit, ori îl vom preface în izvor de viață nouă în fața Cerului? Dacă am putea întreba pe ceice, în tăcere, cu suprema hotărâre în față, și-au jertfit viața: Cu ce scop au înțeles ei să și-o dea? desigur am primi răspunsul: Noi am adaus sângele nostru la râul cel mare al sângelui de mucenici, ca să întărim temelia Crucii lui Hristos, pentru ca Crucea Domnului să stăpânească în veci nebiruită. Acesta e glasul ce ne vine din mormintele cruciaților noștri. Neamul nostru își răscumpără azi soarta și locul lui sub soare prin această jertfă, care grăește mai clar în fața lui Dumnezeu despre dragostea noastră față de Hristos-Domnul decât orice cuvinte.

Sub acest raport putem spune că după orbecăirile anilor din urmă, anul 1941 în-

seamnă pentru noi anul lămuririi destinului nostru de popor creștin, a cărui menire este de a fi un luptător și apărător al Impărăției lui Dumnezeu în lume.

Biserica strămoșească a străjuit neamul atât în epocile lui de suferințe, când i-a lămurit rostul lacrimilor purificatoare, cât și în pragul biruinței, când i-a tâlcuit nădejile viitorului. Ea a fost totdeauna una cu neamul. Ea îl învață să plângă și să se bucure în Domnul. În felul acesta neamul nu este niciodată lăsat în beznă, fiindcă „lumina lui Hristos luminează tuturor“. După Evanghelia suferinței, Biserica își pregătește acum amvoanele spre a vesti Evanghelia Renașterii.

Biserica noastră are 3 servicii divine zilnice, de o prea frumoasă însemnătate. La Vecernie cere ajutorul și apărarea lui Dumnezeu pentru întunecul nopții ce se apropie; la Utrenia de dimineață mulțumește Tatălui ceresc că ne-a trecut cu bine peste noapte și apoi ne pregătește pentru Sfânta Liturghie, la care aducem jertfa de mulțumită și primim, în schimb, împărțirea harului ceresc. Mie mi-se pare că acum neamul nostru se află la sfârșitul Utreniei, când mulțumim Celui de sus că ne-a trecut peste întunecul nopții și că a adus iarăși lumina zilei deasupra noastră și când ne pregătim pentru marea Liturghie, la care vom înfățișa Cerului întreaga noastră jertfă de mulțumită, cerându-I harul pentru viața cea nouă. Precum după aducerea sfintelor daruri pe prestol și sfințirea lor, la Sfânta Liturghie preotul rostește cuvintele: „Ca iubitorul de oameni Dumnezeuul nostru, — Cel ce le-a primit pe dânsele în sfântul, cel mai presus de ceruri, și înțelegătorul său jertfelnic, într-un miros de bună mireasmă duhovnicească — să ne trimită nouă dumnezeiască milă și darul Sfântului Duh, să ne rugăm“, așa și noi să zicem acum: „Primește, Doamne, această jertfă de bunăvoie, adusă pentru răscumpărarea neamului din căile deșertăciunii și fă ca din duhul ei să înflorească România de mâine“.

Cu aceste sentimente Vă înfățișăm rapoartele despre cele petrecute în viața Eparhiei noastre în decursul anului 1941. Dorim ca aceste date să servească drept dovadă că în toată vremea privirea noastră a fost mereu ațintită la cer, de unde nu am coborât nici pe o clipă nădejile

noastre, ci am lucrat numai pentruca „Impărăția lui Dumnezeu, — care nu este de mâncare și beutură, ci dreptate, pace și bucurie întru Duhul Sfânt“ (Rom. 14 v. 16) și pentru care zilnic ne rugăm să vie tot mai aproape de noi, — să îmbrace viața noastră de aici, de jos, în haina ei cerească. Numai dreptatea lui Dumnezeu va restatornici pacea în suflete și numai gustând acea pace vom putea avea bucuria duhului, pe care lumea nu ni-o poate răpi.

Numărul membrilor Adunării noastre s'a rărit în anul 1941, prin trecerea la cele veșnice a deputatului General în retragere Alexandru Vlad, fost primar al municipiului Arad. Păstrăm vie amintirea acestui bun și credincios fiu al Bisericei, care, dacă în tinereță n'a putut deveni preot, a înțeles totuși să-și servească Biserica, atât în armată, unde a fost un bun părinte, inspirând soldaților săi credința și încrederea în Dumnezeu, cât și ca primar, în care calitate venia în fiecare an împreună cu toți funcționarii săi, în săptămâna mare, la sfânta cuminecătură. Dumnezeu să-l odihnească cu dreptii Săi!

Implorând ajutorul harului dumnezeesc, care pe cele neputincioase le îndreptează și pe cele cu lipsă le împlinește, declarăm deschisă sesiunea ordinară a Adunării Eparhiale din anul 1942.

Mărgăritare.

In noi este pricina necredinței

Unui băcan și cârciumăraș de sat i se găta deodată vinul. Fără de a se mai schimba, ci în hainele petecite și soioase, de toate zilele, se urcă în trăsură și trase deadreptul la cel mai de seamă magazin de vinuri din oraș, spre a-și înnoi stocul. Gustă, pe rând, toate felurile de vin, oferite, — însă nu fu mulțumit cu niciunul.

E bun vinul... e bun... dar are ceva miros. Ceva miros aparte.

Gustă o mulțime întreagă de soiuri, dar înzadar: fiecare „are ceva miros special“.

Proprietarul marelui magazin îi dete, în sfârșit, să guste și din vinul cel mai ales ce-l avea. Inzadar! Răspunsul fu acelaș: „Da, e bun vinul...dar și acesta are ceva miros“.

Atunci proprietarul de vinuri își privi mai bine mușteriu, care venise în hainele lui soioase, pătate de ulei și smoală, și-i zise:

Prietene, mergi întâi acasă și-ți desbracă aceste haine, apoi îmbracă altele curate și atunci să 'mi spui dacă vinul mai are miros.

Așa e și cu ceice cârtesc împotriva religiei. Întâi să meargă acasă — la scaunul mărturisirei — și desbrăcându-și acolo hainele soioase și pecite ale păcatului să înceapă o viață nouă morală, și abia atunci să răspundă dacă vinul mai are miros, adică: dacă mai au nedumeriri asupra religiei?

*

Păcatele strică busola credinței

Plin de mândrie părăsi portul un transatlantic puternic, spintecând oceanul. Pe bord totul era pus la punct, mașinile funcționau minunat, iar busola arăta direcția înaintea... Și totuși, deodată se observă că vaporul merge în direcție greșită. Căpitanul opri în loc vaporul. Incepură să calculeze, examină toate, se sfătuiește, priviră busola... dar în zadar! Toate erau în regulă, însă insula la care ajunseseră era, totuși, în altă direcție! Abia târziu dădea de pricina pacostei. Pe fundul vaporului se găsea o mare încărcătură de fier, care schimbă cu totul direcția busolei. Aruncară afară fierul și deodată busola își regăsi direcția spre nord; vaporul își schimbă drumul și se îndreptă spre ținta cea adevărată. Noroc, că încă nu era prea târziu...

Așa e și cu ceice se luptă, fără busolă, pe marea înviforată a necredinței. Nici pentru dânșii nu e încă prea târziu a-și lepăda din adâncul sufletului sarcina care le abate viața din drumul cel drept ce duce spre Dumnezeu. Ce fel de sarcină? Desfătarea trupească, stăpânia oarbă a instinctelor, încăpăținarea minții, fățarnicia inimii, din pricina cărora s'au abătut pe calea cea rătăcită a necredinței.

Despre ce să predicăm?

În **Dumineca Sf. Părinți**, la 17 Mai 1942, să vorbim despre cunoașterea lui Dumnezeu.

Religia, ca și lumea și viața, începe și sfârșește cu Dumnezeu.

Întrebarea este, pentru unii grozav de chinătoare: Putem cunoaște pe Dumnezeu?

Sfânta Scriptură ne încredințează că cel mai frumos ideal, cel mai însemnat studiu și cea mai mare glorie pentru om este cunoașterea lui Dumnezeu. — „Să nu se laude înțeleptul cu înțelepciunea, nici viteazul cu vitejia, nici bogatul cu bogăția lui. Ci acel care se laudă, să se laude că este înțelept” și cunoaște pe Dumnezeu, la care este „îndurarea, judecata și dreptatea” (Ier. 9, 22—3).

Cunoașterea lui Dumnezeu este „rădăcina

nemuririi” (Întel. 15, 3) și scopul sublim al vieții. Căci, spune Mântuitorul: „*Aceasta este viața veșnică: să te cunoască pe tine singurul Dumnezeu adevărat și pe Iisus Hristos pe care l-ai trimis*” (In 17, 3).

Prin urmare, cunoașterea lui Dumnezeu este cu putință, dar pe ce căi?

Religia creștină răspunde că sunt două căi pentru cunoașterea lui Dumnezeu: 1. *calea naturală*, prin rațiune și creațiune și 2. *calea supra-naturală*, prin credința despre care vorbește descoperirea dumnezeiască și experiența mistică.

Dumnezeu există în sine și se cunoaște din opera creațiunii Sale, așa după cum artistul există și se cunoaște din plămuirile sale. Nu este lucru fără autor, plan fără plănuitor, lege fără legiuitor și lume fără Dumnezeu. Orice efect trebuie să-și aibă o cauză, căci nici un lucru nu se produce singur; orice mișcare trebuie să aibă un început, căci nimic nu se mișcă dela sine; orice lucrare trebuie să-și aibă un autor, căci nimic nu se creiază prin și din sine. Autorul creator al lumii e Dumnezeu (argumentul cauzalității).

— „Întru început tu, Doamne, ai întemeiat pământul și cerurile sunt lucrul mâinilor tale. Ele vor pieri și tu rămâi; toate ca o haină se vor învechi și ca pe un veșmânt le vei schimba și nu vor mai fi, iar tu același ești și anii tăi nu se vor sfârși!” (Ps. 101, 26—8). „Deșerti sunt din fire toți oamenii care nu cunosc pe Dumnezeu și care n'au știut, plecând dela bunătățile văzute, să vadă pe cel ce este, nici din cercetarea lucrărilor sale să înțeleagă pe meșter... *Din mărimea și frumusețea făpturilor poți să cunoști bine, socotindu-te, pe cel ce le-a zidit*” (Întel. 13, 1—9). „*Cerurile spun slava lui Dumnezeu și lucrarea mâinilor lui o vestește tăria*” (Ps. 18, 1). Prin studiul naturii, prin judecata rațiunii sănătoase, prin cercetarea cauzelor, efectelor, mișcărilor și schimbărilor din lume, au ajuns la concluzia și convingerea existenței lui Dumnezeu toți înțelepții, filosofii și cele mai alese genii ale lumii din vechime și până astăzi (argumentul cosmologic).

În lume există legi, ordine, armonie și frumusețe. Dela cele mai mici lucruri și ființe până la nenumăratele corpuri cerești care aleargă fără încetare prin nemărginirea văzduhului, toate există în anumite condiții, se dezvoltă după anumite legi desăvârșite și tind spre anumite *finite precise*. Legile, ordinea, armonia și finalitatea din lume, toate probează că este o Ființă rațională atotînțeleaptă, care crează și conduce toate spre scopurile lor, și această ființă este Dumnezeu. În fața acestei Ființe atotperfecte, omul a exclamat plin de admirație și evlavie: „*Cât de minunate sunt lucrurile tale, Doamne, toate întru înțelepciune le-ai făcut!*” (Ps. 103, 24; argumentul teleologic).

Conștiința morală din om (Rom. 2, 14—6) și ordinea morală din lume ne arată că există o *lege morală* care pornește dintr'o Voință supremă, care răsplătește binele și pedepsește răul. Uneori pe pământ nu este acord deplin între fapte și răsplată, între virtute și fericire. Tocmai de aceea, rațiunea nu poate înțelege rostul lumii și prețul vieții, fără să admită existența unei Ființe atotputernice, care să armonizeze virtutea cu fericirea și să răsplătească pe fiecare după faptele sale (Rom. 2, 5—6; Apoc. 2, 23; argumentul moral).

Dumnezeu este însuși *Ființa*, Alfa și Omega, numele cel dintâi și cel de pe urmă, *Cel ce este* (Ieș. 3, 13—15; Apoc. 1, 8; argumentul ontologic).

Toate popoarele au avut și au, în *religie* și sub forma unui *cult*, credința în Dumnezeu. N'a existat niciun popor ateu. Din istoria lumii numai nebunii sunt atei (Ps. 13, 1). Plin de credință și de smerenie exclamă profetul: „*Doamne, Dumnezeul nostru, cât de minunat este numele tău în tot pământul!*” (Ps. 8, 1). Dacă credința în Dumnezeu este universală și rațională, existența lui e sigură, căci este de neînchipuit ca omenirea întreagă să rătăcească atât de grav și să se înșele timp atât de îndelungat (argumentul istoric).

Toate aceste probe ale rațiunii logice tind spre acelaș scop și ajung la aceeaș concluzie: *Dumnezeu există* și omul cu mintea sănătoasă are putința să-L cunoască, să-L simtă și să se convingă de existența Lui pe *cale naturală*.

Dar cunoașterea adevăratului Dumnezeu se face, mult mai sigur, pe *calea supranaturală, prin credința și descoperirea dumnezeiască*.

— „*Pe Dumnezeu nimeni nu l-a văzut, niciodată. Cel unul-născut, Fiul, care este în sânul Tatălui, acela a spus*” (In 1, 18). „*Nimeni nu cunoaște pe Fiul decât Tatăl, nici pe Tatăl nu-l cunoaște nimeni, fără numai Fiul și căruia va voi Fiul să-i descopere*” (Mat. 11, 27). Cunoașterea lui Dumnezeu este un har, o descoperire suprafirească făcută prin inspirație (I Cor. 2, 10—2; I Petru 1, 21), prin profeți și apostoli (Evrei 1, 1; Ef. 3, 4—5), prin Duhul Sfânt (Lc. 2, 27; Fapte 16, 6—7; 20; 22—3; II Petru 1, 21) și mai ales prin Evanghelia Fiului.

Isus Hristos ne-a descoperit pe Tatăl (Mt. 11, 27), iubirea lui către oameni (In 3, 16), cuvintele lui (In 3, 34; 17, 8), legea lui (In 12, 40—50), tainele împărăției lui (Mt. 13, 11), slava și plinătatea Dumnezeirii (II Cor. 4, 4; Col. 2, 9).

Sf. ap. Pavel face o constatare pe cât de dreaptă pe atât de importantă când scrie că „*lumea n'a cunoscut pe Dumnezeu prin înțelepciune*” (I Cor. 1, 21), adică prin știință și filosofie. Dovadă este păgânismul cu zeii și idoli săi. În cazul cel mai bun, înțelepții păgâni au trebuit să-și re-

cunoască neputința, să-și mărturisească falimentul înțelepciunii lor și să ridice altar unui „Dumnezeu necunoscut” (Fapte 17, 23).

Cunoașterea lui Dumnezeu, așa cum e revelată în Sf. Scriptură, se face prin credința vie și prin experiența mistică. Credința este organul de cunoaștere a lui Dumnezeu, experiența mistică este organul de simțire a lui Dumnezeu.

Credința este dovada lucrurilor nevăzute (Evrei 11, 1). Prin ea primim și ne însușim adevărurile descoperite, dintre care cel dintâi este Dumnezeu. Mântuitorul îndeamnă pe apostoli să creadă din toată inima: „*Credeți în Dumnezeu...*” (In 14, 1), iar sf. ap. Pavel scrie că „*cel ce se apropie de Dumnezeu trebuie să creadă că el este și că răsplătește celor ce-l caută*” (Evrei 11, 6).

Dumnezeu nu este așa dar un obiect al științei, al intuiției sau al vederii cu ochii trupului, ci al revelației divine. Cine nu crede nu poate nici înțelege, nici primi tainele lui Dumnezeu. De aceea toate mărturisirile de credință ale Bisericii încep prin cuvintele: **Cred în Dumnezeu...**

Despre Dumnezeul descoperit lumii de Mântuitorul Sf. Scriptură spune că este *Tatăl nostru* (Mat. 5, 45—7, 48), este *Duh* (In 4, 24) și *Lumină* (I In 1, 5), este *Părintele iubitor* (In 3, 16), care ne-a făcut făgăduințe minunate și ne-a dat în moștenire împărăția Sa (Lc. 12, 32). Descoperirea Tatălui, a luminii și a iubirii părintești în Dumnezeu, este una dintre cele mai mari revelații făcută de Mântuitorul. Pe cât e de mare, pe atât e de simplă. Dumnezeu e Tatăl iubitor și noi suntem fiii aceluiași Părinte ceresc. Copilul n'ar avea iubire față de părinți, dacă n'ar simți mai întâi iubirea lor față de el. Așa și omul, nu ar cunoaște pe Dumnezeu, și nu l'ar iubi, dacă El nu i s'ar fi descoperit.

Un creștin doria să știe *ce este și cum este Dumnezeu*. Ca să se lămurească, întreabă pe un filosof, și acesta îi răspunde: „Dumnezeu este *înțelepciune*, care conduce toate spre țintă”. Neînțelegând mult din acest răspuns, întreabă pe un inginer mecanic. Acesta-i răspunde că „Dumnezeu este *energie* (putere) care pune toate în mișcare”. Nemulțumit, întreabă pe alt inginer, arhitect, și acesta îi spune că „Dumnezeu este un *arhitect* iscusit, care lucrează după un plan și care clădește iarăși toate din ruină, încât viața niciodată nu se oprește pe loc”. Un poet îi răspunde că „Dumnezeu este *frumusețe*, care toate cele din lume le ține în *armonie și ordine*”.

Nelămurit și încurcat, dar simțind că în toate aceste răspunsuri trebuie să fie și o parte de adevăr, creștinul se adresează unui călugăr, care deschide Noul Testament și cetește: „Pe Dumnezeu nu l-a văzut nimeni niciodată, dar de ne-

iubim unul pe altul Dumnezeu rămâne în noi... **Dumnezeu este iubire și cel ce rămâne în iubire rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu în el**" (I In 4, 8-16).

Acum se luminează fața și se încălzi inima creștinului, căci gândi el: „Dacă Dumnezeu ar fi numai înțelepciune, atunci n'ar putea fi înțeles decât de prea puțini oameni, de filosofi. Dacă Dumnezeu ar fi numai Energie (putere) sau numai un mare Arhitect, sau numai Frumusețe, atunci iarăși ar fi înțeles numai de prea puțini oameni de știință sau poeți... Dacă însă *Dumnezeu este iubire*, atunci el poate să fie înțeles de tot omul" (P. S. S. Episcopul Andrei).

Iubirea frățească într'o inimă curată este calea cea mai scurtă de a simți și de a cunoaște pe Dumnezeu. — Cât am înțeles și am trăit din numele date lui Dumnezeu în Sf. Scriptură: Tată, Părinte, Stăpân, Duh, Lumină, Iubire, atât înțelegem din ființa Lui.

Creștinii buni își zidesc viața pe credința în Dumnezeu cel viu (Fapte 14, 15; Evrei 3, 12), în Dumnezeu păcii (Rom. 15, 33) și al nădejzii (Rom. 15, 13), în Dumnezeu părinților noștri, dela care ne vine toată dragostea și toate darurile.

— *„Strălucește în inimile noastre, iubitorule de oameni Stăpâne, lumina cea nepătată a cunoașterii Dumnezeirii tale, și deschide ochii gândului nostru spre înțelegerea evanghelicelor tale învățături. Pune în noi frica fericitelor tale porunci, ca toate poftele trupești călcând, viața duhovnicească să petrecem, toate cele ce sunt spre bunăplăcerea ta cugetând și făcând. Ca tu ești sfințirea noastră și fie mărire înălțăm: Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor“.*

*

La Sf. împărați Constantin și Elena să vorbim despre **triumful creștinismului**.

Răspândirea creștinismului în lume este unul dintre semnele dumnezeirii lui.

Răstignit pe cruce, Mântuitorul rămâne singur, (In 16, 32; Mt. 26, 56). Evanghelia lui osândește toate păcatele și plăcerile pe care celelalte religii nu numai le permiteau dar adeseori le și propoveduiau; morala creștină pretinde o viață curată și o purtare virtuoză; religia creștină propagă învățături ușoare de înțeles, cum sunt virtuțile despre bunățate, speranță, frăție, iubire ș. a. dar și taine cu neputință de pătruns, cum sunt dogmele despre Dumnezeu, Preasfânta Treime, sfintele taine, minunile, profețiile, ș. a. Peste tot, creștinismul pretinde păgânilor să osândească ce au iubit și să iubească ce au urit sau nu au cunoscut.

Și totuși, fără scutul legilor de stat, fără ajutorul împăraților de atunci, prigonit sângeros vreme de aproape trei sute de ani, creștinismul triumfă. Intemeietorul lui e răstignit după o lu-

crare de abia trei ani și jumătate, apostolii toți oameni simpli și săraci, afară de unul mor ucis de păgâni, urmați de unii de martiri care au petcluit cu viața lor credința și legea cea nouă. Impotriva iudeilor cari răspândeau despre creștini tot felul de minciuni, împotriva filosofilor păgâni care batjocoreau pe creștini în tot chipul, împotriva celei mai mari împărății care a prigonit Biserica aproape trei veacuri, creștinismul triumfă.

Creștinismul a triumfat și triumfă, „*pentru că oricine este născut din Dumnezeu biruește lumea și aceasta este biruința care a biruit lumea: credința noastră. Cine este cel ce biruește lumea, dacă nu cel ce crede că Iisus este Fiul lui Dumnezeu?*“ (I In 5, 4—5).

Cine crede până la moarte în Hristos Fiul lui Dumnezeu acela este biruitorul. Creștinii au fost și sunt biruitori prin „sângele Mielului“ (Apoc. 12, 11), prin credința lor și prin puterea celui ce a zis:

— *„Indrăzniți, eu am biruit lumea“* (In 16, 33).

Creștinismul totdeauna e biruitor. Biserica prin toate rosturile, prin toate puterile, tainele și lucrările ei este pururea luptătoare și biruitoare: Creștinismul a triumfat și triumfă mereu până la sfârșitul veacurilor.

Când Constantin cel Mare semnează la 313 actul prin care se recunoaște libertatea și biruința religiei creștine, în urma tuturor persecuțiilor erau 1500 episcopi, iar astăzi există în toată lumea peste opt sute milioane de creștini.

Religia creștină deși ar fi putut să dispară destuleori, nu poate pieri. Ea birue mereu pentru că crede în Dumnezeu, pentru că se închină lui Dumnezeu, pentru că stă sub harul și ajutorul lui Dumnezeu. Lupta creștinismului în lume e lupta lui Dumnezeu, lupta virtuților și a moravurilor curate, lupta unei religii mântuitoare, lupta unei puteri dumnezeiești care inspiră cultura și civilizația lumii. „Impotriva tuturor acelor care o combat sau o prigonesc, Biserica păstrează, dealungul veacurilor, o biruință și o singură război: războiul de a se ruga pentru ei, iar biruința e de-a le supraviețui totdeauna“ (M.). *Nici puterile iadului nu o vor birui* (Mt. 16, 18).

Fiecare creștin este un luptător cu menirea de-a ajunge un biruitor, unul care aleargă și se încununază (II Tim. 4, 8; Iac. 1, 12; Apoc. 2, 10). Biruitorul primește dela Dumnezeu „un nume nou“ și mâncarea din „pomul vieții care este în raiul lui Dumnezeu“ (Apoc. 2, 7, 17).

Drept aceea, „mulțumită fie lui Dumnezeu, celui ce ne face pururea biruitori în Hristos și arată prin noi mireasma cunoștinței sale în tot iocul. Că suntem bună mireasmă a lui Hristos pentru Dumnezeu, între cei ce se mântuesc și între cei ce pier; unora adică mireasmă a morții spre moarte, iar altora mireasmă a vieții spre viață“ (II Cor. 2, 14—5).

Cărți

Dr. Gh. Ciuhandu: Un vechiu Molitvelnic — manuscris din Bihor, în legătură cu alte Molitvelnice.

P. C. Părinte Iconom Stavrofor Dr. Gh. Ciuhandu, într'un studiu valoros publicat în „Biserica Ortodoxă Română“, Nr. 9—10, Sept.-Oct. 1941, pune o problemă de seamă din punct de vedere teologic și limbistic, a vechilor manuscrise ardelenesti și 'n special celor din Bihor.

Vechiul manuscris din Bihor, molitvelnicul ne confirmă teza vechimii limbii românești și a contribuției fidele ce o dă Biserica ortodoxă în legătură cu orânduelile frumoaselor slujbe religioase.

Molitvelnicul bihorean, e un exemplar legat, cuprinzând în 209 file serviciile religioase obișnuite în viața pastorală a satelor. Scrisoarea nu e a unui singur copist, ci 8—9 copişti au lucrat; cel din urmă este dela 1763 (p. 541). P. C. Păr. Dr. Gh. Ciuhandu, stabilește vechimea textelor din manuscrisul bihorean (pp. 542—543). Molitvelnicul ardelean, la slujba înmormântării prezintă unele deosebiri față de cel slavon din Balcani (ori dela Târgoviște), de exemplu: apostolul în molitvelnicul slavon citește dela „Solueni“ (Tesalonicieni), iar cel românesc din Ardeal citește dela „Filipeni“, iar „Crezul“ îl găsim numai în ritualul românesc. Așa se vede, spune P. C. P. Dr. Gh. Ciuhandu, în mijlocul prigonirilor religioase din țară străină, înaintașii noștri căutau și se foloseau de slujba înmormântării, pentru a-și mărturisi credința drept măritoare. Era și cazul unei „catehizări“ publice, de obște, pentru a învăța „Crezul“. Rostirea Crezului se făcea când mortul era deja așezat în groapă. (p. 545). Otpusul e foarte caracteristic dela pag. 546, apoi: „Dumnezeu-l iarte; și *pasă la masă*“. Cuvântul *pasă* e foarte vechiu și nici nu se găsește în toate limbile romanice, însă noi-l avem, aici în depărtatul Orient. (pg. 545—546). „Rânduiala îngropării din Bihor, în comparație cu ritualul slavon și moldovean, prezintă caracteristici și deosebiri, demne de semnalat. În manuscrisul bihorean, după binecuvântarea obișnuită, urmează ectenia mare a morților, începând „Cu pace Domnului să ne rugăm“; ea se mai găsește numai în molitvelnicul dela Sibiu (1874), la „parastas“; e admirabilă această ectenie mare, atât sub raportul limbii cât și a ritualului (pg. 547—548). Din ea înțelegem sfințenia și grija deosebită ce o aveau strămoșii noștri de totdeauna pentru cei dispăruți. „Stihirile răposării,„ cele din Bihor, exclud antifoanele cu desăvârșire. În ritualul bihorean, ele sunt fixate în număr de câte-trei piese

de fiecare glas; cea de a treia „stihiră“ din fiecare serie a glasurilor, se cântă cu „slavă“... (p. 548 și 549, cu exemplificările necesare). În molitva ce o rostea preotul, în Bihor, urmează și cuvintele acestea: „În numele Tatălui și al... pentru rugăciunile preacuratei biruitoarei noastre... *ertu te și eu popa...*“ în celelalte rituale nu se găsește acest text (p. 550) Tot aci mai găsim o serie de deosebiri între ritualul ardelean și cel bihorean (p. 550—551). „*Ritualul înmormântării, după manuscrisul bihorean, își are mult puțin individualitatea sa proprie, oarecum originalitate, prin care se deosebște de ritualele din celelalte părți locuite de Români*“ (p. 552). În ceea ce privește vechimea limbii românești, găsim cuvinte foarte vechi. P. C. Dr. Gh. Ciuhandu stabilește vechimea manuscrisului bihorean o origine mai veche ca sec. al XVII-lea mai vechiu poate ca sec. XVI-lea (pag. 553).

Găsim termenii arhaici sub forma latină: *despuitoriu, despuitoare, domnitoriu, domnitoare, mănule*, — mănile — etc. (pg. 553). Și „rânduiala îngropării în săptămâna Paștilor“ din manuscrisul bihorean prezintă criteriile celei mai mari vechimi a textelor; și semnele de limbă cu multe particularități caracteristice vechimii limbii, le găsim expuse (pg. 554—555).

„Rânduiala Botezului în Bihor“, prezintă unele deosebiri de ritual; ungerea cu sf. mir, se face și „la spinare“; formula tunderii, preotul „să ia puțină ceară caldă și lipește părul cel tăiat, în părete(le) bisericii“, Simboliza, de sigur, în formă plausibilă, legarea strânsă a celui botezat de biserică și legea sa. Din punct de vedere al limbii, termenii sunt de proveniență străveche, limba arhaică românească a sec. al XV-lea. Limba ritualului bihorean e mai curată, decât cea a lui Dosoftei (pg. 556—558). O notă diferențială și mai pronunțată are ritualul din Bihor prin împrejurarea, că în rânduiala cununiei are părți intercalate din liturghie și anume partea sărutării frățești și dela sfânta împărtășire. Partea aceasta începe îndată după citirea sfintei Evanghelii, cu o ectenie corespunzătoare și cu molitva din cuprinsul ei. Partea aceea caracteristică e redată în întregime (pg. 561—566). În ritualul bihorean s'a păstrat și binecuvântarea „păharului nuntei“ (ibid., pag. 566 sq.) Tablourile comparative dintre manuscrisul bihorean, Molitvelnicul slavon, a lui Dosoftei și Euhologion dela Râmnic, e interesant despre citirile din Apostol (pg. 569-570); rânduiala maslului e unic în felul cum se păstrează în Bihor. În „Rânduiala Ispovedaniei“ se constată unele asemănări între Bihor și Moldova, astfel reiese din Molitvelnicul lui Dosoftei (pg. 573—575). *Concluziile se desprind în mod armonios din acest studiu al P. C. P. Dr. Gh. Ciuhandu; ele ne arată*

sub raportul liturgic și cel al limbii vechimea elementului tradițional ortodox și românesc în Bihor și părțile ardelene.

Sperăm, că P. C. P. Dr. Gh. Ciuhandu ne va da un studiu complet al manuscriselor ardelene și'n special al celor din Bihor; sub toate aspectele vieții noastre naționale și religioase. Până atunci studiul de față rămâne un început serios de muncă demnă de continuat.

Prof. C. Rudneanu

Informațiuni

■ **Școala de Duminecă.** Adunarea Eparhială din anul acesta a hotărât înființarea Școlii de Duminecă în fiecare parohie, pentru tineret și adulți, cu scopul de a obișnui poporul să-și petreacă Duminecile după amiazi cu îndeletniciri duhovnicești și culturale. În aceste întruniri se vor face: rugăciuni, cuvântări și lecturi cu conținut religios-moral, și se vor deprinde credincioșii cu cântările religioase, — toate menite de a reînvia cultul divin.

Puse sub scutul Duhului Sfânt, aceste întruniri religioase, ce se vor continua neîntrerupt în fiecare Duminecă, vor începe în toate parohiile din Eparhie în Dumineca Rusalilor (24 Mai a. c.) după amiazi.

■ „Calea Mântuirii“ reapare. În Arad a apărut în anul 1935, sub patronajul Episcopiei, o foaie religioasă pentru popor. Deși a fost bine scrisă, a trebuit să-și înceteze încurând apariția din pricina morții P. S. Episcop Grigorie.

Simțindu-se acum din nou lipsa unei foi săptămânale, cu conținut religios-moral, scrisă pentru popor, — sub patronajul P. S. Episcop Andrei — va reapare în Dumineca Rusalilor din acest an, într'o formă reorganizată, foaia religioasă „Calea Mântuirii“ ce va apare în fiecare Duminecă, aducând și material necesar pentru Școala de Duminecă.

Abonamentul foaiei va fi de 200 (două sute) lei anual, iar vândută cu bucata 1 exemplar va costa 5 lei.

Invităm Comitetele parohiale de colportaj de a trimite la adresa Episcopiei adresele celor doritori de a primi primele 2 numere de probă. Incepând cu Nr. 3 se va trimite foaia numai celor abonați precum și numărul de exemplare ce se va cere de către comitetele de colportaj pentru desfacere cu exemplarul. Colportorii primesc un rabat de 20% (1 leu) după fiecare exemplar desfăcut.

■ **Adunarea Eparhială** a Aradului și-a ținut ședințele Duminecă și Luni în 3-4 Mai 1942 sub președinția P. S. S. Părintelui Episcop Andrei. Pe lângă desbaterile rapoartelor anuale, care se vor publica în „Actele și desbaterile Adunării“, s'au adus următoarele hotărâri: înființarea școlilor duminecale, alegerea d-lui Dr. Adam Iancu de consilier eparhial onorific în secția culturală a Ven. Consiliu Eparhial, arondarea și activarea protopopiatelor Pecica, Săvârșin și Cermeiu, înființarea unui internat eparhial de băieți, reînvierea concursurilor cu premii pentru cele mai bune coruri bisericești, înființarea a

două burse de câte 10.000 lei pentru doi dintre cei mai buni elevi dela Școala Normală „D. Tichindeal“, ș. a.

■ **Di Dr. Adam Iancu**, cu prilejul discuțiilor din Adunarea Eparhială pentru organizarea concursurilor de coruri bisericești, a hotărât să doneze pentru premiarea celor mai bune coruri 20.000 lei. Este al doilea premiu sistemizat și început de Dsa. Primul e de 5000 lei pentru preotul care va răspândi cele mai multe Calendare eparhiale în popor.

Amândouă premiile au în vedere opera de răspândire a culturii creștine în masele poporului nostru.

Pentru aceste fapte demne de cunoscut și de imitat, Episcopia Aradului aduce dlui Dr. Adam Iancu întreagă mulțumirea și recunoștința sa.

Ordin

pentru inactivarea Școlii de Duminecă și răspândirea foaiei religioase „Calea Mântuirii“.

1. Prin circulara Noastră Nr. 2183/1942, trimisă fiecărui preot din Eparhie, am dat instrucțiunile necesare pentru punerea în acțiune a unui nou mijloc de Evanghelizare în popor, care este Școala de Duminecă, a cărei ținere regulată este obligatorie pentru toți preoții.

În parohiile unde sunt mai mulți preoți, aceștia își vor împărți rolurile, cu observarea că nici un preot, fie bătrân fie tânăr, nu este dispensat dela această acțiune.

2. În Dumineca Rusalilor (24 Mai a. c.) reapare, sub patronajul Nostru, foaia religioasă pentru popor „CALEA MÂNTUIREI“ sistată la 30 Iunie 1935.

P. C. Preoți sunt invitați a pune în acțiune **Comitetul de colportaj** din parohie, pentru răspândirea foaiei. Pentru a simplifica lucrul este de dorit ca unul din membrii Comitetului de colportaj (epitrop, cântăreț) să ia asupra sa numărul abonamentelor și desfacerea exemplarelor.

P. C. Preoți vor vesti de pe acum poporului cele de mai sus.

Arad în 6 Mai 1942.

† Andrei
Episcop.

Nr. 2115/1942.

Comunicate

Se aduce la cunoștința C. Preoți că în cauze personale se vor adresa autorităților în numele lor și nu al parohiilor și vor timbra cererile.

Arad, la 5 Mai 1942. Consiliul Eparhial.

Nr. 2154/1942.

Sf. Mitropolie a Moldovei și Sucevei a exclus din monahism pe prosinghelul Valerie Mandric dela Mănăstirea Agapia, jud. Neamț și pe ieromonahul Modest Bădulescu dela Schitul Bisericieni, jud. Neamț, pentru abateri dela disciplina canonică.

Arad, la 6 Mai 1942. Consiliul Eparhial.